

Прозоров Юрій Володимирович,**Prozorov Yuriy,**

науковий співроб. сектора інституційної економіки відділу економічної теорії,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,

м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0003-4749-432X

МЕТАВСЕСВІТ: БАЗИС ЧИ НАДБУДОВА ПОЛІТИЧНОЇ НООЕКОНОМІКИ

А. С. Гальчинський – видатний український економіст-теоретик, був засновником політичної нооекономіки, як напряму політекономії, що був обґрунтований у статтях в журналах «Економічна теорія» та «Економіка України», і відомій його книзі «Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань». А. С. Гальчинський акцентував увагу «на домінантності ноостичного каналу цивілізаційної еволюції, який органічно поєднує в собі, з одного боку, комунікаційний інструментарій планетарної взаємодії людина – людство, з іншого – коеволюцію людини і природи, матерії і розуму» [1, с. 14] та запропонував таку методологічну конструкцію: «Ноосфера – Нооцивілізація – Нооекономіка» [2, с. 11]. При цьому під нооцивілізацією А. С. Гальчинський розумів «ноостичну за своїм змістом постіндустріальну цивілізацію» [3, с. 45].

Спробуємо застосувати пропоновану методологію для аналізу метавсесвітів у їх економічному розумінні (*табл.*).

*Таблиця***Дефініції метавсесвіту Metaverse як категорії**

Тип	Кому належить	Визначення
Вузько-корпоративний	ТНК «Мета», США	Екосистема Meta Platforms: фейсбук – ватсап – інстаграм – месенджер
Енциклопедичний	Вікіпедія	Метавсесвіт – це мережа віртуальних світів, зосереджена на соціальній взаємодії; віртуальний простір, в якому люди, їх аватари, можуть взаємодіяти між собою та іншими цифровими об'єктами за допомогою технологій віртуальної, доповненої або змішаної реальності.
Технологічний	М. Болл	Метавсесвіт – це глибоко масштабована й інтегрована мережа 3D-віртуальних світів, які рендеровані й синхронізовані в реальному часі, доступні в будь-який момент фактично необмеженому числу користувачів і характеризуються індивідуальним відчуттям присутності, безперервністю та персисентністю даних, як-от цифрова ідентичність, історія, права, об'єкти, комунікації та платежі.

Економічно-мережевий	Авторське	Метавесвіт – це віртуально-реальний гібридний простір, в якому люди та згенеровані штучним інтелектом аватари взаємодіють один з одним за допомогою перехідних аналого-цифрових та цифро-аналогових перетворювачів реальностей: смартфонів 5 G та 6 G, переносних гаджетів, окулярів віртуальної та доповненої реальності, мозкових імплантів і інших ЦАП/АЦП технологій вводу-виводу систем «людина-машина».

Джерело: Wiki; М. Болл [4, с. 60]; Ю. Прозоров [5].

Де місце в нооекономіці тим метавесвітам, що вже виникли – у базисі чи у надбудові, або на рівні суперструктури як тепер частіше пишуть дослідники?

Проведемо класифікацію метавесвітів за принципом централізації-децентралізації та використання технології блокчейн.

1. Традиційні (централізовані) метавесвіти

Ці метавесвіти не інтегрують блокчейн у свій механізм і працюють у централізованій системі. Іншими словами, це віртуальні простори, контрольовані центральною організацією, в якій зберігаються дані всіх користувачів. Перевагою цих метавесвітів є те, що вони мають найбільшу кількість учасників. Наприклад, гра *Fortnite* збирає близько 278 млн користувачів. Для бренду, який хоче зробити ставку на кількість аудиторії, такий вибір технології метавесвіту може бути логічним. Крім *Fortnite* яскравими прикладами цієї групи є: *Grand The Auto V*, *Minecraft* і *Roblox*.

2. Децентралізовані метавесвіти без блокчейну

Цей тип метавесвітів передбачає побудову віртуальних світів, в яких усі рішення ухвалюють користувачі у спосіб голосування. Дані гравців зберігаються не у 3-ох осіб, а належать власникам акаунтів. Наразі, за оглядом літератури, метавесвітів такого типу досі не існує і, найімовірніше, не буде, оскільки це важко реалізувати без використання технології блокчейн.

3. Централізовані метавесвіти на базі блокчейну

Такі метавесвіти створюють повне цифрове економічне середовище, в якому користувачі монетизують свої придбання і творіння. Дані мети працюють із криптовалютою, але дані учасників зберігаються у центральній організації – розробника. Метавесвіти цього типу перебувають на ранній стадії розвитку. Meta від Facebook якраз відноситься до цієї групи, при цьому вона не закінчена, а досі перебуває в розробці.

4. Децентралізовані метавесвіти на базі блокчейну

У децентралізованих метавесвітах на базі блокчейна повноваження з ухвалення рішень належать не центральній організації, а користувачам. Там діє так звана система DAO (Децентралізована автономна організація), у якій кожен користувач, що володіє токеном метавесвіту, відіграє роль в управлінні віртуальним світом, у якому він перебуває, а також слідує правилам, прописаним у смарт-контракті. Метавесвіти цього типу також розвивають віртуальну економіку, засновану на криптовалюті. Це, на думку експертів цифрової економіки, на даний час найуспішніша форма мети, оскільки використовується концепція найточніше втілює те, чим насправді є метавесвіт.

Принцип децентралізованих метавесвітів – це додаткова можливість для користувача отримувати винагороду віртуальними предметами або внутрішньою

криптовалютою. Саме в цих метавсесвітах найпомітніші механізми заробітку типу «Грай, щоб заробити», «Створи, щоб заробити». Як приклади цього типу метавсесвітів можна навести метамережу *Axie Infinity*, засновану на моделі «Грай, щоб заробити». Метавсесвіти *Decentraland* і *The Sandbox* також є прикладом, але в більш традиційному ключі, коли користувачі володіють «земельними ділянками» і можуть проводити з ними майже всі операції, як і в реальному світі.

На даному етапі розвитку більшість метасвітів, на нашу думку, ще знаходяться на щаблі суперструктури (культура, мистецтво, розваги тощо), їх заглиблення у базис є недостатнім та фрагментарним, але потенціал зростання метавсесвіту у базис нооекономіки є вражаючим та проривним. Як було спрогнозовано у дослідженні 2023 р. фахівців Маккінзі, метавсесвіт «до 2030 року може згенерувати від 4 до 5 трлн дол. США у вартісному вираженні» [6].

Трьома джерелами подальшого революційного проникнення метавсесвіту у базис є високошвидкісний планетарний інтернет, технології блокчейн та штучний інтелект, які не можуть розвиватися без нооекономіки як економіки знань.

Як підкреслював А. С. Гальчинський, «формування нової ноостичної парадигми політекономічних знань... в процесі становлення може сприйматися лише як політична метаекономіка»[3, с. 52]. Тому питання шляхів взаємодії базису та суперструктури економіки метавсесвіту будуть предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. С. Начала нової парадигми політичної економії. Постановка проблеми. *Економічна теорія*. 2012. № 2. С. 5-16.
2. Гальчинський А. С. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. Київ : Либідь, 2013. 472 с.
3. Гальчинський А. Політична нооекономіка. *Економічна теорія*. 2015. № 3. С. 43-55.
4. Болл Метью. Метавсесвіт. Як він змінить нашу реальність. Київ : Артбукс, 2023. 504 с.
5. Прозоров Ю..В. Інституційна специфіка переходу банків до віртуального простору метавсесвіту. Соціально-економічні виклики та можливості глобалізації : матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Східноєвропейський центр наукових досліджень» (м. Одеса, 5 берез. 2024 р.). Research Europe, 2024. С. 30-34.
6. Natami Eric Hazan, Namza Khan, Kim Rants. A CEO's guide to the metaverse. McKinsey, January 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/growth-marketing-and-sales/our-insights/a-ceos-guide-to-the-metaverse#/>